

NORGES HØYESTERETT

Den 17. juni 2024 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Ringnes, Arntzen og Østensen Berglund i

HR-2024-1071-U, (sak nr. 24-067477STR-HRET), straffesak, anke over beslutning:

A (advokat Benedikte Sunde Jamth)

mot

Påtalemyndigheten (statsadvokat Stein Vale)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens beslutning om ikke å gi samtykke til å fremme en anke etter straffeprosessloven § 321 første ledd.
- (2) A soner for tiden en forvaringsdom. Hun er tiltalt for overtredelser av straffeloven § 155, § 157, jf. § 16, § 263 og § 351 første ledd, begått under soningen.
- (3) Ringerike, Asker og Bærum tingrett avsa 22. november 2023 dom med slik slutning:
  - «1. A, født 00.00.1997, dømmes for overtredelse av
    - straffeloven (2005) § 155,
    - straffeloven (2005) § 157 første ledd, jf. straffeloven § 16,
    - straffeloven (2005) § 263 og
    - straffeloven (2005) § 351 første ledd.Utmåling av straffen frafalles, jf. straffeloven (2005) § 61.
  2. A, født 00.00.1997, dømmes til innen 2 – to – uker fra forkynning av denne dom å betale erstatning til Bredtveit fengsel og forvaringsanstalt med 38 000 kroner.»
- (4) I tingretten var det dissens om As tilregnelighet.
- (5) A anket dommen. Anken gjaldt bevisvurderingen under skyldspørsmålet. Det ble gjort gjeldende at A ikke har skyldbevne.
- (6) Borgarting lagmannsrett traff 9. april 2024 beslutning med slik slutning:

«Det gis ikke samtykke til at anken fremmes.»

- (7) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder saksbehandlingen. Hun har anført at særlige grunner tilsier at det skal gis samtykke til behandling i lagmannsretten. Det er tvil om tiltaltes tilregnelighet og sakens utfall har stor betydning. Saken er så spesiell at det kreves en begrunnelse for beslutningen. Lagmannsrettens begrunnelse er ikke tilstrekkelig. Det fremkommer ikke at det er foretatt en reell overprøving av tingrettens dom. Anførlene i anken er ikke drøftet. En ny sakkyndig erklæring viser at A har en kognitiv fungering som er lavere enn IQ 60. De sakkyndige mener at hennes funksjonsnivå er så svakt at det kan være grunnlag for å vurdere om saken hennes skal «gjenopptas». Det er lagt ned påstand om at lagmannsrettens beslutning oppheves og at anken fremmes til behandling i lagmannsretten.
- (8) *Påtalemyndigheten* har inngitt merknader. Det anføres at beslutningen ikke lider av noen saksbehandlingsfeil. Straffeprosessloven § 321 første ledd får anvendelse og det gjør at ankenektelsen er tilstrekkelig begrunnet. Den nye sakkyndige erklæringen kan gi tvil om riktigheten av tingrettens dom, men har ikke betydning for ankeutvalgets vurdering av om det er noen feil ved lagmannsrettens saksbehandling. Det er lagt ned påstand om at anken forkastes.
- (9) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at utvalgets kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens saksbehandling, jf. straffeprosessloven § 321 femte ledd. Prøvingen av beslutninger om ikke å samtykke til å fremme anken etter § 321 første ledd omfatter spørsmålet om det var riktig å behandle saken etter første ledd og om avgjørelsen skulle vært begrunnet, jf. fjerde ledd andre punktum. Utvalget kan eventuelt også prøve om kravene til begrunnelsen er oppfylt.
- (10) I tingretten ble det påstått og idømt straffutmålingsfrafall, jf. straffeloven § 61. I et slikt tilfelle skal samtykke til fremme av anken bare gis «når særlige grunner taler for det», jf. straffeprosessloven § 321 første ledd. Lagmannsretten har korrekt tatt utgangspunkt i denne bestemmelsen.
- (11) Det følger av samme paragrafs fjerde ledd at beslutning etter første ledd skal være begrunnet «når særlige grunner tilsier det». I Prop.141 L (2009–2010) side 140 uttaler departementet at uttrykket «særlige grunner» er ment å omfatte «de samme forhold som i rettspraksis har vært betegnet som ‘spesielle situasjoner’ som kan medføre at det kreves en begrunnelse for beslutningen».
- (12) Ankeutvalget legger til grunn at det foreligger «særlige grunner» som tilsier at det var begrunnelsesplikt, jf. HR-2022-1696-U avsnitt 11 der det fremgår hva som kan utgjøre «særlige grunner». Utvalget viser til at spørsmålet om A er utilregnelig som følge av høygradig psykisk utviklingshemming, jf. straffeloven § 20 andre ledd bokstav c, har store konsekvenser for henne. Det var på dette punkt også dissens i tingretten. Det var følgelig riktig av lagmannsretten å gi en begrunnelse for avgjørelsen.
- (13) Begrunnelsen må vise at det har skjedd en reell overprøving av tingrettens dom og gi svar på hvorfor anken ikke tillates fremmet. Hva som kreves, vil bero på tingrettens dom, det som gjøres gjeldende i anken, og de sentrale bevis- og rettsspørsmålene i saken, jf. HR-2023-406-U avsnitt 18.
- (14) Lagmannsrettens begrunnelse for ikke å fremme anken er i hovedsak at tingrettens flertall, etter lagmannsrettens syn, har gitt en riktig vurdering av As tilregnelighet, og at denne

understøttes av en «rekke rettspsykiatriske vurderinger som har konkludert med at A er tilregnelig».

- (15) I As anke til lagmannsretten ble det anført at IQ-resultatene fra 2013 og 2016 gir et villedende bilde av den faktiske funksjonsevnen. Videre var det gjort gjeldende at hun fungerer som et barn og trenger hjelp til det aller meste, og har behov for bistand til alle livets gjøremål. Det ble også fremholdt – under henvisning til Prop. 154 L (2016–2017) side 230 – at det ut fra As svake evner og manglende fungering ikke er rimelig og rettferdig å straffe henne.
- (16) Lagmannsretten gjengir ikke anførselene, og foretar heller ikke en nærmere vurdering av tingrettens dom i lys av disse. Samlet sett er det etter utvalgets syn vanskelig å se at lagmannsretten har foretatt en selvstendig og reell overprøving av tingrettens dom om dette.
- (17) Utvalget viser videre til at forsvarer i prosesskriv 7. april 2024 opplyste at Kriminalomsorgen «nå har beordret en ny ‘soningsevnevurdering’ og diagnostisk utredning av A». I tilslutning til dette ble det anført at når «Kriminalomsorgen nå på nytt, etter så mange tidligere sakkyndige utredninger, ønsker enda en ny utredning av tiltaltes soningsdyktighet og en diagnostisk utredning, underbygger [dette] etter forsvarers syn tvilen om tiltalte er strafferettslig tilregnelig». Lagmannsretten uttaler i avgjørelsen at denne anførselen ikke endrer lagmannsrettens vurdering.
- (18) Den nye sakkyndige erklæringen, som er datert 7. mai 2024, konkluderer med at «observanden har en samlet kognitiv fungering (evneprofil og adaptiv fungering) som er lavere enn IQ 60». Dette er et annet resultat enn det tingretten og lagmannsretten la til grunn. Selv om denne erklæringen først forelå etter at lagmannsretten nektet anken fremmet, utgjør den en del av det materialet som bør inngå i lagmannsrettens vurdering av om samtykke bør gis.
- (19) Ankeutvalget er etter dette kommet til at lagmannsrettens beslutning må oppheves.
- (20) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

Lagmannsrettens beslutning oppheves.

Wenche Elizabeth Arntzen
(sign.)

Arne Ringnes
(sign.)

Cecilie Østensen Berglund
(sign.)